

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА ЯК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СФЕРІ

Шкута О. О.

ВСТУП

Європейський вибір України, забезпечений отриманням 23 червня 2022 року реального статусу країни-кандидата, відкрив для неї нові перспективи співробітництва з розвиненими країнами континенту та надав можливості економічного розвитку і зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин.

Для України європейська інтеграція в пенітенціарній сфері – це не формальна зміна назв, а шлях реформування та модернізації як науки кримінально-виконавчого права, так і діючого законодавства, яке повинно відповідати міжнародним стандартам поводження з ув'язненими і засудженими, забезпечувати подолання технологічної відсталості їхнього утримання в містах несвободи, бути спрямованим на залучення іноземних інвестицій і реалізацію новітніх технологій, підготовки кадрів нової генерації та їх соціальну захищеність.

Дослідження концептуальних засад реформування сучасної науки кримінально-виконавчого права, як нормативно-правової основи європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері ґрунтується на системному підході, який дає можливість розглядати науку кримінально-виконавчого права України як цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів та закономірностей у процесі виконання та відбування кримінальних покарань та пробації.

1. Становлення та розвиток науки кримінально-виконавчого права, як нормативно-правової основи європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері

Майже двадцять років тому, ще на початку становлення кримінально-виконавчої системи України, її перший керівник І. В. Штанько у своєму виступі на міжнародному семінарі керівників кримінально-виконавчої системи 24–25 листопада 1994 р. наголосив,

що вона, на жаль, перебуває в кризовому стані, а тому потребує якісно нового науково-методологічного дослідження¹.

Унаслідок того, що норми чинного після розпаду СРСР виправно-трудового законодавства в умовах формування в Україні правової держави, реформування системи правоохоронних органів (у тому числі кримінально-виконавчої системи) і пов'язані із цими процесами суттєві зміни до нього стали мати переважно кримінально-виконавчий характер, словосполучення «виправно-трудова система» втратило свій первісний зміст і поступилося місцем словосполученню спочатку «кримінально-виконавча система», а потім – «пенітенціарна система»².

Прийняття 11 липня 2003 р. Верховною Радою України на основі вивчення прогресивного зарубіжного досвіду, міжнародних стандартів поводження із засудженими Кримінально-виконавчого кодексу (КВК) України³ та 23 червня 2005 р. Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України»⁴ уперше в історії незалежної української держави заклали в своїх нормах сучасні основи становлення та розвитку вітчизняної науки кримінально-виконавчого права.

У подальшому це питання набуло актуальності у зв'язку з підготовкою підручників і навчальних посібників із кримінально-виконавчого права авторськими колективами вчених-юристів за

---

¹ Штанько И. В. Пенитенциарная система Украины: состояние, проблемы реформирования, пути совершенствования. *Новая концепция пенитенциарной системы* : материалы Междунар. семинара рук. работников уголов.-исполн. системы. (Киев, 24–25 ноября 1994 г.) / под ред. И. В. Штанько, В. А. Левочкина. Киев : РИО КИВД при УАВЛ, 1995. С. 8.

² Теоретико-прикладні засади функціонування кримінально-виконавчої системи України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Шкута Олег Олегович ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. – Ірпінь, 2018. – 482 с.

³ Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3–4. С. 21.

⁴ Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23 червня 2003 р. № 2713-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 30. С. 409.

редакцією Богатирьова І. Г.⁵, Джужі О. М.⁶, Денисової Т. А.⁷, Степанюка А. Х.⁸;⁹, Трубникова В. М.¹⁰ та ін.

Водночас, спираючись на принципи наукової наступності, поваги й коректності, вважаємо за необхідне звернути увагу на ту обставину, що розроблення й прийняття 23 червня 2005 р. Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» стало можливим завдяки еволюційному розробленню теоретико-прикладних засад відповідної проблематики вченими й практиками в галузі спочатку виправно-трудового, а потім і кримінально-виконавчого права незалежної України (О. М. Бандурка, І. Г. Богатирьов, О. М. Джужа, А. В. Кирилюк, В. В. Коваленко, В. О. Корчинський, В. Г. Лихолоб, В. А. Львовичкін, О. Б. Пташинський, Г. О. Радов, В. П. Севостьянов, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников, С. Я. Фаренюк та ін.). Наголосимо, що напрацювання цих дослідників стали основою КВК України 2003 р. При цьому, слід окремо зауважити, що вчені-пенітенціаристи незалежної України Г. О. Радов та В. М. Трубников входили до робочої групи з розроблення Модельного КВК для країн СНД 1996 р. Такі тенденції засвідчили поступ української пенітенціарної науки й заклали науково-практичні передумови для її подальшого еволюціонування¹¹.

Проводячи дослідження становлення та розвитку науки кримінально-виконавчого права, як нормативно-правової основи європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері, ми поділяємо позиції вітчизняних учених-пенітенціаристів, що кримінально-

---

⁵ Богатирьов І. Г. Кримінально-виконавче право України : підручник. Київ : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 352 с.

⁶ Кримінально-виконавче право України. *Загальна та Особлива частини* : навч. посіб. / О. М. Джужа та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 448 с.

⁷ Кримінально-виконавче право : навч. посіб. / В. А. Бадира та ін. ; за ред. Т. А. Денисової. Київ : Істина, 2008. 400 с.

⁸ Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : навч. посіб. / за ред. проф. А. Х. Степанюка. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с.

⁹ Кримінально-виконавче право України. *Загальна та особлива частини* : підручник / О. М. Литвинов та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Литвинова та д-ра юрид. наук, проф. А. Х. Степанюка. Київ : Дакор, 2015. 632 с.

¹⁰ Кримінально-виконавче право України : підручник / В. М. Трубников та ін. ; за заг. ред. В. М. Трубникова. Харків : Право, 2001. 384 с.

¹¹ Устюжанінова О.Т. Кримінально-виконавчі засади функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2020. – С. 28.

виконавча система України поповнилась новим змістом лише з 2003 р., після певної зазначеної вище трансформації виправно-трудового права України у кримінально-виконавче.

На думку професора І. Г. Богатирьова, зазначена подія суттєво вплинула й на концептуальний зміст кримінально-виконавчої науки, яка отримала можливість по-новому розглянути й оцінити історичні витоки становлення та розвитку кримінально-виконавчого права. Учений небезпідставно вважає, що особливістю розвитку науки кримінально-виконавчого права як базисного підґрунтя розвитку кримінально-виконавчої системи є розроблення наукової концепції, спрямованої на пізнання й використання закономірностей діалектичного процесу виправлення та ресоціалізації засуджених, накопичення й систематизації знань із теорії та практики виконання покарань, ведення наукових досліджень із цих проблем¹².

Іншої думки дотримуються автори навчального посібника «Кримінально-виконавче право» (В. А. Бадира, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, М. М. Мінаєв, В. Г. Хошев), які вважають, що наука кримінально-виконавчого права вивчає весь комплекс правових, економічних, соціальних, психолого-педагогічних й інших проблем, що виникають у процесі та з приводу виконання кримінальних покарань. Її головними завданнями є виявлення позитивного впливу й тенденцій у сфері виконання покарань; розроблення пропозицій щодо реформування політики держави й діяльності органів і установ виконання покарань та їх нормативне закріплення¹³.

Цікавими з позиції кримінально-виконавчої науки є погляди професора О. М. Джужі, який вважає, що наука кримінально-виконавчого права вивчає, передусім, боротьбу зі злочинністю шляхом виконання покарань, а також соціально-економічні закономірності, які зумовлюють місце й роль цієї діяльності в державі, її принципи та інші положення¹⁴.

Варто зазначити, що на важливість наукових поглядів О. М. Джужі наголошував і М. М. Яцишин, який підтримував поіменного вченого не лише у виділенні складових компонентів

---

¹² Богатирьов І. Г. Кримінально-виконавче право України : підручник. Київ : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – С. 40.

¹³ Кримінально-виконавче право : навч. посіб. / В. А. Бадира та ін. ; за ред. Т. А. Денисової. Київ : Істина, 2008. – С. 20-21.

¹⁴ Кримінально-виконавче право України. *Загальна та Особлива частини* : навч. посіб. / О. М. Джужа та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : Юрінком Інтер, 2002. – С. 164–165.

кримінально-виконавчого процесу, а й у формуванні більш чітко вираженої державної доктрини щодо протидії кримінальним правопорушенням у цій сфері суспільних відносин, концептуальному визначенні теоретичних основ, які дають змогу формулювати та обґрунтовувати ідеї соціальної й правової сутності діяльності кримінально-виконавчої системи відповідно до державної політики у сфері виконання покарань¹⁵.

Першою фундаментальною працею після прийняття у 2005 р. спеціального закону щодо врегулювання функціонування ДКВС України можна вважати монографію вітчизняних учених І. Г. Богатирьова й О. І. Богатирьової «Державна кримінально-виконавча служба України (історія та сучасність)» (2007 р.)¹⁶, у якій уперше розглянуто становлення й розвиток ДКВС України в різні історичні періоди, показано соціально-правове призначення органів та установ виконання покарань, а також розкрито роль навчальних закладів, що здійснюють підготовку персоналу для ДКВС України.

Вагомий внесок у подальший розвиток науки кримінально-виконавчого права, зокрема у визначенні сутності й принципів кримінально-виконавчої діяльності, зробив А. Х. Степанюк^{17,18}. Головною ідеєю його наукових досліджень стало вироблення доктрини кримінально-виконавчого права, що ґрунтувалося на правовому осмисленні категорій, найбільш важливих для теорії виконання покарань, які мають принципове теоретичне значення для зміни пріоритетів державної політики у сфері виконання покарань¹⁹.

З аналізу дисертаційних досліджень вітчизняних вчених праці яких зробили невід'ємний внесок в процес становлення та розвитку

---

¹⁵ Яцишин М. М. Наукова інтерпретація сучасного кримінально-виконавчого процесу України (історіографія проблеми). Юриспруденція : теорія і практика. Наук.-практ. журн. Громад. орг. «Центр правових досліджень Фурси». Київ, 2009. № 10 (60). С. 10–15.

¹⁶ Богатирьов І. Г., Богатирьова О. І. Державна кримінально-виконавча служба України (історія та сучасність). Дніпропетровськ : ПП «Ліра ЛТД», 2007. 352 с.

¹⁷ Степанюк А. Ф. Исполнение наказаний: теория и практика, возможности и действительность. *Проблемы законности*. 1995. Вып. 30. С. 136–144.

¹⁸ Степанюк А. Ф. Структурно-функциональная характеристика деятельности по исполнению наказаний. *Проблемы законности*. 1996. Вып. 31. С. 137–145.

¹⁹ Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : навч. посіб. / за ред. проф. А. Х. Степанюка. Київ : Юрінком Інтер, 2008. – С. 5.

науки кримінально-виконавчого права слід відзначити дисертації: І. Г. Богатирьова «Кримінальні покарання, не пов'язані з позбавленням волі (теорія і практика їх виконання кримінально-виконавчою інспекцією)» (2006 р.)²⁰. С. К. Гречанюка «Організаційно-правові засади взаємодії кримінально-виконавчих установ з державними органами та недержавними організаціями» (2006 р.), в якій поіменованим дослідником було опрацьовано організаційні засади взаємодії кримінально-виконавчих установ з неурядовими організаціями та розроблено систему вимог до неурядової організації як суб'єкта взаємодії²¹; Є. Ю. Бараша «Організаційно-правові засади діяльності установ виконання покарань» (2006 р.), в якій автор доводить, що в науковій юридичній літературі основну увагу приділяють лише окремим напрямкам правових засад діяльності ДКВС України. Тому необхідність приведення вітчизняної кримінально-виконавчої системи до міжнародних стандартів, недоліки правового регулювання діяльності установ виконання покарань, проблеми в організації їх діяльності, недосконалість взаємодії з іншими правоохоронними органами та громадськістю щодо контролю за поведінкою засуджених, їх ресоціалізацією й адаптацією до нормальних умов життя зумовлюють актуальність та важливість комплексного наукового дослідження широкого кола питань, пов'язаних з організаційно-правовими засадами діяльності органів та установ виконання покарань²²; І. С. Яковець «Первинна класифікація засуджених до позбавлення волі та їх розподіл в установах виконання покарань» (2006 р.), в якій поіменована вчена дійшла висновку, що встановлення місця відбування покарання у виді позбавлення волі – це процес початкового й наступного вибору кримінально-виконавчої установи, в якій повинен відбувати покарання засуджений до позбавлення волі. Місце розташування колонії певною мірою впливає на ступінь ізоляції, а отже, і на каральний зміст позбавлення волі, на здійснення права на побачення, у результаті чого обсяг кари,

---

²⁰ Богатирьов І. Г. Кримінальні покарання, не пов'язані з позбавленням волі (теорія і практика їх виконання кримінально-виконавчою інспекцією) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2006. 500 С.

²¹ Гречанюк С. К. Організаційно-правові засади взаємодії кримінально-виконавчих установ з державними органами та недержавними організаціями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2006. – С. 8-10.

²² Бараш Є. Ю. Організаційно-правові засади діяльності установ виконання покарань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2006. – С. 54-56.

що буде зазнавати та чи інша особа, залежить також і від урахування чи неврахування родинних зв'язків при направленні засуджених до установ виконання покарань²³; В. А. Бадира «Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі, як мета покарання» (2006 р.), в якій серед основних положень наукової новизни авторка приділяє особливу роль такої мети покарання, як виправлення засуджених, що відповідає загальному гуманістичному спрямуванню нового кримінально-виконавчого законодавства, а не лише меті кари та превенції, а також осмислення виправлення жінок як комплексного явища, аналіз якого не може бути зосереджений лише на кримінально-правових чи кримінологічних, або ж лише кримінально-виконавчих аспектах цієї проблеми²⁴; Г. С. Резніченко «Особливості виконання (відбування) покарання у виді позбавлення волі стосовно засуджених жінок, які є вагітними або мають малолітніх дітей» (2008 р.)²⁵; С. В. Царюка «Кримінально-виконавча характеристика засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях максимального рівня безпеки» (2009 р.)²⁶; Т. В. Рудник «Реалізація принципу гуманізму при виконанні та відбуванні покарання у виді позбавлення волі» (2010 р.)²⁷; О. О. Шкути «Виправлення та ресоціалізація засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки» (2011 р.), якій автором сформульовано низку теоретичних узагальнень та здійснено нове вирішення наукового завдання, що полягає в комплексному вивченні та системній розробці загальнотеоретичних положень щодо виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки. На основі існуючих підходів у науці кримінально-

---

²³ Яковець І. С. Первинна класифікація засуджених до позбавлення волі та їх розподіл в установи виконання покарань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2006. – С. 68.

²⁴ Бадира В. А. Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі, як мета покарання : дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2006. – С. 50-54.

²⁵ Резніченко Г. С. Особливості виконання (відбування) покарання у виді позбавлення волі стосовно засуджених жінок, які є вагітними або мають малолітніх дітей : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2008. 194 с.

²⁶ Царюк С. В. Кримінально-виконавча характеристика засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях максимального рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпропетровськ, 2009. 230 с.

²⁷ Рудник Т. В. Реалізація принципу гуманізму при виконанні та відбуванні покарання у виді позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2010. 20 с.

виконавчого права Шкутою О.О. сформовано доктринальне визначення поняття виправлення та ресоціалізація засуджених досліджуваної категорії. З'ясовано значення основних принципів кримінально-виконавчого законодавства, надано розгорнуту характеристику засобів виправлення та ресоціалізації засуджених, розроблено пропозиції щодо вдосконалення кримінально-виконавчого законодавства України, галузевих нормативно-правових актів та практики їх застосування щодо виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, до існуючих міжнародних стандартів²⁸; І. С. Михалко «Забезпечення принципу раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки засуджених» (2012 р.)²⁹; О. О. Стулова «Реалізація принципу законності при виконанні та відбуванні покарання у виді позбавлення волі на певний строк» (2011 р.)³⁰; М. С. Пузирьова «Диференціація та індивідуалізація виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк», 2012 р.³¹; С. В. Хуторної «Загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених до позбавлення волі» (2012 р.)³²; В. В. Кареліна «Правове регулювання застосування заходів заохочення та заходів стягнень у процесі відбування покарання у виді позбавлення волі» (2014 р.)³³;

---

²⁸ Шкута О. О. Виправлення та ресоціалізація засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпропетровськ, 2011. 237 с.

²⁹ Михалко І. С. Забезпечення принципу раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки засуджених : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2012. 20 с.

³⁰ Стулов О. О. Реалізація принципу законності при виконанні та відбуванні покарання у виді позбавлення волі на певний строк : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2011. 20 с.

³¹ Пузирьов М. С. Диференціація та індивідуалізація виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2012. 252 с.

³² Хуторна С. В. Загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених до позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2012. 20 с.

³³ Карелін В. В. Правове регулювання застосування заходів заохочення та заходів стягнень у процесі відбування покарання у виді позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2014. 20 с.

О. В. Таволжанського «Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі» (2014 р.)³⁴ та ін.

На монографічному рівні невід’ємний вклад в процес становлення та розвитку науки кримінально-виконавчого права, як нормативно-правової основи європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері зробили: П. П. Козлов, Ю. В. Нікітін, Л. О. Стрелков «Режим виконання кримінальних покарань» (2008 р.)³⁵; С. В. Зливко, С. К. Гречанюк, Д. Г. Мулявка, 2011 р. «Функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України в сучасних умовах»³⁶; І. С. Яковець «Умовно-дострокове звільнення та заміна невідбутої частини покарання більш м’яким» (2012 р.)³⁷; І. Г. Богатирьов, О. В. Щербина «Режим у виправних колоніях Державної пенітенціарної служби України (теорія і практика)» (2015 р.)³⁸.

Аналізуючи праці вказаних вище вчених ми приходимо до висновку, що процес становлення та розвитку науки кримінально-виконавчого права, як нормативно-правової основи європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері невід’ємно пов’язаний з історією й розвитком вітчизняної кримінально-виконавчої системи та пенітенціарної науки вцілому, які із часів здобуття незалежності і до сьогодні зазнали низки прогресивних змін у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, таких як:

1. концептуалізація кримінально-виконавчих засад функціонування кримінально-виконавчої системи України шляхом прийняття та реалізації кожні 5 років відповідних концепцій її реформування (розвитку);

2. розроблення механізму захисту прав засуджених і ув’язнених, шляхом впровадження як позитивного національного досвіду, так і міжнародних стандартів та механізмів;

---

³⁴ Таволжанський О. В. Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2014. 20 с.

³⁵ Козлов П. П., Нікітін Ю. В., Стрелков Л. О. Режим виконання кримінальних покарань : монографія. Київ : КНТ, 2008. 272 с.

³⁶ Зливко С. В., Гречанюк С. К., Мулявка Д. Г. Функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України в сучасних умовах : монографія. Чернігів : РВВ Чернігівського юридичного коледжу ДДУПВП, 2011. 162 с.

³⁷ Яковець І. С. Умовно-дострокове звільнення та заміна невідбутої частини покарання більш м’яким : монографія. ПРИ, 2012. 212 с.

³⁸ Богатирьов І. Г., Щербина О. В. Режим у виправних колоніях Державної пенітенціарної служби України (теорія і практика) : монографія. Київ : Дакор, 2015. 164 с.

3. розвиток засад диференціації та індивідуалізації виконання різних видів покарань і пробації;

4. моніторинг та розвиток засад державно-приватного партнерства в пенітенціарній сфері.

2. Сучасні засади реформування науки кримінально-виконавчого права в процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері

Сьогоднішні реалії суспільно-політичного життя України створили об'єктивні умови для реформування не тільки кримінально-виконавчої науки та законодавства, а й кримінально-виконавчої системи в цілому.

На сучасному етапі реформування науки кримінально-виконавчого права в процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері досить помітно виділяється напрям досліджень, пов'язаний з обґрунтуванням теоретичних проблем законодавчого процесу, у тому числі у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. Так, О. І. Ющик цілком справедливо стверджує, що становлення законодавчого процесу як цілісного стійкого явища правового життя пов'язано з переходом держави до зрілого етапу її розвитку, коли законодавча діяльність виявляється систематичною юридичною діяльністю державного апарату, спеціально спрямованою на вироблення юридичного закону у формі законів держави³⁹.

Першоосною для реалізації процесу європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері стало передача у 2016 р. функції забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань і пробації від Державної пенітенціарної служби України до Міністерства юстиції України, з подальшим прийняттям, упродовж 2016–2017 рр. таких важливих, в концептуальному плані, нормативно-правові актів, як: Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» від 18.05.2016 № 343, на підставі якої ліквідовано Державну пенітенціарну службу України і покладено на Міністерство юстиції завдання і функції з реалізації державної політики у сфері виконання

---

³⁹ Ющик О. І. Теоретичні проблеми законодавчого процесу : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія і історія права і держави; історія вченя про державу і право». Київ, 2005. – С. 24.

кримінальних покарань та пробації⁴⁰; Постанова Кабінету Міністрів України «Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби України та утворення територіальних органів Міністерства юстиції» від 18.05.2016 № 348, на підставі якої було ліквідовано як юридичні особи публічного права територіальні органи управління Державної пенітенціарної служби України і водночас утворено як юридичні особи публічного права територіальні органи Міністерства юстиції – міжрегіональні управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації⁴¹; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства юстиції» від 22.09.2016 № 697-р, згідно з яким Уряд погодився з пропозицією Міністерства юстиції щодо можливості забезпечення здійснення покладених на Міністерство постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» від 18.05.2016 № 343 функцій і повноважень Державної пенітенціарної служби України, що припиняється⁴².

У зв'язку з прийняттям зазначених вище нормативно-правових актів концептуальною основою реформування науки кримінально-виконавчого права в процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері стали праці: В. Г. Павлова «Кримінально-виконавчі засади забезпечення персоналом Державної пенітенціарної служби України виконання покарань у виді позбавлення волі» (2015 р.)⁴³; О. М. Кревсуна «Прогресивна система виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк у виправних

---

⁴⁰ Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції: постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2016 р. № 343. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/343-2016-p> (дата звернення: 03.03.2019).

⁴¹ Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2016 р. № 348. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/348-2016-%D0%BF> (дата звернення: 03.03.2019).

⁴² Питання Міністерства юстиції : розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 р. № 697-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/697-2016-%D1%80> (дата звернення: 02.05.2019).

⁴³ Павлов В. Г. Кримінально-виконавчі засади забезпечення персоналом Державної пенітенціарної служби України виконання покарань у виді позбавлення волі : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 230 с.

колоніях» (2016 р.)⁴⁴; О. І. Богатирьової, «Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні (2016)⁴⁵; К. І. Василенко «Соціально-виховна робота в системі основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених у виправних колоніях України середнього рівня безпеки» (2017 р.)⁴⁶; М. І. Жолтані «Релігійна організація як учасник кримінально-виконавчих правовідносин» (2018 р.)⁴⁷; Я. О. Ліховіцького «Кримінологічні засади запобігання злочинам, що вчиняються персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України» (2018 р.)⁴⁸; Р. М. Кубрака «Кримінально-виконавча характеристика засуджених з психічними відхиленнями до позбавлення волі на певний строк» (2018 р.)⁴⁹; Л. І. Олефір «Кримінально-виконавчі засади застосування пробації в Україні» (2018 р.)⁵⁰; К. С. Остапко «Правова регламентація виконання покарання у виді позбавлення волі у виправних колоніях мінімального рівня безпеки» (2018 р.)⁵¹; О. С. Турчини «Громадський вплив як один з основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених» (2018 р.)⁵²; Н. В. Коломієць «Заохочення у кримінально-виконавчому праві: теоретичні засади та практика

---

⁴⁴ Кревсун О. М. Прогресивна система виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2016. 18 с.

⁴⁵ Богатирьова О. І. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2013. 368 с.

⁴⁶ Василенко К. І. Соціально-виховна робота в системі основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених у виправних колоніях України середнього рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 229 с.

⁴⁷ Жолтані М. І. Релігійна організація як учасник кримінально-виконавчих правовідносин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро, 2018. 298 с.

⁴⁸ Ліховіцький Я. О. Кримінологічні засади запобігання злочинам, що вчиняються персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 620 с.

⁴⁹ Кубрак Р. М. Кримінально-виконавча характеристика засуджених з психічними відхиленнями до позбавлення волі на певний строк : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро, 2018. 303 с.

⁵⁰ Олефір Л. І. Кримінально-виконавчі засади застосування пробації в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 209 с.

⁵¹ Остапко К. С. Правова регламентація виконання покарання у виді позбавлення волі у виправних колоніях мінімального рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 195 с.

⁵² Турчина О. С. Громадський вплив як один з основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 16 с.

застосування» (2018 р.)⁵³; Ю. О. Новосада «Кримінально-виконавчі засади участі прокуратури України у сфері виконання покарань» (2019 р.)⁵⁴; І. О. Колба «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні: теоретичні, правові та практичні засади» (2019 р.)⁵⁵ та ін.

Фундаментальний внесок в контексті нашого дослідження зробили сучасні вітчизняні вчені-пенітенціаристи І. Г. Богатирьов, М. С. Пузирьов, О. О. Шкута, підготувавши у 2017 р. колективну монографію «Доктрина пенітенціарного права України», в якій уперше у вітчизняній науці: наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо розроблення доктрини пенітенціарного права України; узагальнено історико-правові засади пенітенціарної політики України як першооснови формування пенітенціарного права; проаналізовано теорію й практику виконання покарань в Україні та зарубіжних країнах як методологічну основу розроблення доктрини вітчизняного пенітенціарного права; виокремлено теоретико-прикладні передумови формування доктрини пенітенціарного права України та окреслено перспективи розроблення пенітенціарного закону⁵⁶.

В. Я. Конопельський «Кримінально-виконавчі засади диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі в Україні» у якому учений вирішив низку завдань, спрямованих на розроблення теоретико-прикладних і кримінально-виконавчих засад підвищення рівня ефективності диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк у контексті реалізації мети і завдань кримінально-виконавчого законодавства України⁵⁷.

---

⁵³ Коломієць Н. В. Заохочення у кримінально-виконавчому праві: теоретичні засади та практика застосування : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 475 с.

⁵⁴ Новосад Ю. О. Кримінально-виконавчі засади участі прокуратури України у сфері виконання покарань : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 503 с.

⁵⁵ Колб І. О. Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні: теоретичні, правові та практичні засади : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 475 с.

⁵⁶ Богатирьов І. Г., Пузирьов М. С., Шкута О. О. Доктрина пенітенціарного права України : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2017. 236 с.

⁵⁷ Конопельський В. Я. Кримінально-виконавчі засади диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2015. 36 с.

Доречи як наголошує у власному дослідженні В.Я. Конопельський, така практика розповсюджується в нормотворчій діяльності, зокрема при розробці різних концепцій розвитку кримінально-виконавчої системи України, проектів нормативно-правових актів (указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України та ін.) і в офіційних доповідях про стан дотримання прав людини в місцях позбавлення волі. Разом із тим, якщо з'ясувати зміст таких понять, як кримінально-виконавче право (законодавство, діяльність тощо) та пенітенціарне право, то можна обґрунтовано дійти висновку, що ці терміни не є тотожними⁵⁸.

Одним із найсучасніших доктринальних доробків, використаних під час дослідження концептуальних засад реформування науки кримінально-виконавчого права в процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері, є проект Національної програми трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України, запропонований професором І. Г. Богатирьовим, у якій, поряд із наведенням загальних положень (у яких наголошено, що Національна програма трансформації кримінально-виконавчої системи в пенітенціарну систему України визначає стратегію розв'язання проблеми забезпечення виконання всіх видів кримінальних покарань та впровадження ідеології каяття засуджених у місцях несвободи як кардинально новий підхід до ресоціалізації та соціалізації їх у суспільство після звільнення), запропоновано такі концептуальні напрями бачення відповідних політико-правових процесів, як: мета та завдання Національної програми трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України; функції Державної пенітенціарної служби в реалізації Національної програми трансформації кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України; правові засади реалізації Національної програми трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України; взаємозв'язок Національної програми трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України та системи планування економічного й соціального розвитку України; формування та виконання Національної програми трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України; фінансування Національної програми трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України; державний контроль за

---

⁵⁸ Конопельський В. Я. Щодо змісту сучасної кримінально-виконавчої політики : *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 4. С. 82.

формуванням та виконанням Національної програми трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України; міжнародне співробітництво при виконанні Національної програми трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України.

Також поіменованим ученим зазначено, що відповідна Національна програма включає: концепцію Національної програми трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України; сукупність державних програм з питань трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України; галузеві програми та проекти трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України; регіональні програми та проекти трансформації кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України⁵⁹.

Концептуальною, для забезпечення процесу реформування сучасної науки кримінально-виконавчого права, як нормативно-правової основи європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері стала комплексна монографія О. О. Шкути «Пенітенціарна система України: теоретико-прикладна модель» (2017 р.), в якій розкрито теоретичні та методологічні засади функціонування пенітенціарної системи України, здійснено аналіз формування й реалізації пенітенціарної політики в концептуальних положеннях пенітенціарної системи України, розроблено галузеві та міжгалузеві засади функціонування пенітенціарної системи України, а також вироблено теоретико-прикладну модель функціонування пенітенціарної системи України у XXI ст.

У роботі обґрунтовано кримінально-виконавче право як нормативно-правову основу кримінально-виконавчої системи. Виокремлено сутнісні ознаки кримінально-виконавчих правовідносин та їх суб'єктів у межах кримінально-виконавчої системи держави. Запропоновано авторську класифікацію функцій кримінально-виконавчої системи.

Автором дослідження доведено, що кримінально-виконавча система України сьогодні перебуває на черговому етапі свого реформування й становить комплекс державно-правових, соціально-економічних та психолого-педагогічних інститутів, які в сукупності забезпечують діяльність органів і установ Міністерства юстиції

---

⁵⁹ Богатирьов І. Національна програма трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України: проект. *Юридичний вісник України*. 2020. № 3 (1280). – С. 11.

України у сфері виконання кримінальних покарань та пробації відповідно до Євроінтеграційного вектора розвитку нашої держави.

Одночасно визначено окремі структурні компоненти механізму оптимального виконання покарань, що є квінтесенцією побудови в Україні кримінально-виконавчої системи нового, європейського типу, та визначено соціально-правову природу процесу виконання/відбування покарань з позицій трансформації кримінально-виконавчої системи в пенітенціарну. З наукової позиції обґрунтовано підходи до поняття та змісту кримінально-виконавчої політики й понятійно-семантичного апарату науки кримінально-виконавчого права в контексті його поступальної трансформації в пенітенціарне право та компаративні засади функціонування кримінально-виконавчих систем України й зарубіжних країн⁶⁰.

Окремо варто відзначити монографію М. С. Пузирьова «Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах» (2018 р.), який уперше здійснив порівняльну теоретико-правову характеристику виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк у державах романо-германської (Федеративній Республіці Німеччина, Франції, Швейцарії), англо-американської (Англії та Уельсі, Сполучених Штатах Америки (далі – США), Канаді), скандинавської (Норвегії, Швеції, Фінляндії) правових сімей та Україні, за результатом чого було сформульовано обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення кримінально-виконавчого законодавства України з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк⁶¹.

Не можемо оминати увагою, в контексті нашого дослідження і монографію Устюжанінової О.Т., Шкути О.О. «Державна кримінально-виконавча служби України: теорія і практика», присвячена комплексному дослідженню кримінально-виконавчих засад функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України. У роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукового завдання щодо

---

⁶⁰ Шкута О. О. Виправлення та ресоціалізація засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпропетровськ, 2011. 237 с.

⁶¹ Пузирьов М. С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2018. 514 с.

визначення кримінально-виконавчих засад функціонування ДКВС України.

У результаті вивчення кримінально-виконавчих засад функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України встановлено стан наукового розроблення цієї проблеми та запропоновано шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення у відповідній галузі. Завдяки напрацюванням українських учених і практиків-пенітенціаристів вироблено доктринальні положення, дефініції, а також пропозиції щодо конструювання норм законодавства у сфері виконання покарань та пробачії в сучасних умовах функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України.

Вивчення концептуальних передумов формування кримінально-виконавчих засад функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України надало змогу авторам побудувати їх структурно-логічну схему, а також проаналізувати основні заходи за конкретним напрямом реформування кримінально-виконавчої системи України, завдяки чому визначено здобутки суб'єктів реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань. Водночас з'ясовано ступінь та хронологію реалізації відповідних заходів із реформування відповідного сегмента кримінально-виконавчої системи з урахуванням програмних документів (концепцій, стратегій тощо).

Досліджено модернізацію законодавчих засад функціонування кримінально-виконавчої системи як передумову формування кримінально-виконавчих засад функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України, завдяки чому визначено позитивні тенденції законотворення у сфері виконання покарань, серед них: прийняття Верховною Радою України Кримінально-виконавчого кодексу України, Законів України «Про загальну структуру і чисельність кримінально-виконавчої системи України», «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» та низки інших нормативно-правових документів. Доведено важливість зазначених законодавчих актів для практики функціонування ДКВС України шляхом порівняння відповідних законоположень із попереднім (виправно-трудоим) законодавством.

Розкрито зміст державної політики у сфері виконання покарань та її інтегрований вплив на кримінально-виконавчі засади функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України. Доведено, що в основу оптимальної пенітенціарної моделі

в Україні має бути покладено пошук оптимального співвідношення між наявним зарубіжним досвідом і позитивною вітчизняною практикою виконання та відбування покарань. Обґрунтовано значення кримінально-виконавчих засад функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України у сфері виконання покарань крізь призму питань відповідності європейським пенітенціарним стандартам, мілітаризації/демілітаризації, належності до правоохоронної сфери та оптимізації нормативно-правового забезпечення з метою вироблення механізму оптимального виконання покарань в Україні⁶² [51].

На підставі викладеного, а також спираючись на аналіз наявних у сучасній вітчизняній кримінально-виконавчій науці праць, можна говорити про те, що складність реформування науки кримінально-виконавчого права в процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері зумовлена такими чинниками:

1) важливістю й специфікою теоретичних і практичних завдань, що стоять перед юридичною наукою в кримінально-виконавчій сфері у процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері;

2) комплексним характером самої науки кримінально-виконавчого права, що вимагає від дослідника знання значної кількості самостійних дисциплін, у тому числі неюридичних;

3) розмаїттям методів кримінально-виконавчих досліджень, які залучаються з підключенням інших галузей права та інших наук, зокрема історії, політології, соціології, логіки, психології, педагогіки тощо.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження встановлено, що процес становлення та розвитку науки кримінально-виконавчого права, як нормативно-правової основи європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері невід'ємно пов'язаний з історією й розвитком вітчизняної кримінально-виконавчої системи та пенітенціарної науки взагалі, які із часів здобуття незалежності і до сьогодні зазнали низки прогресивних змін у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, таких як: концептуалізація кримінально-виконавчих засад функціонування кримінально-виконавчої системи України шляхом прийняття та реалізації кожні 5 років відповідних

---

⁶² Устюжанінова О.Т. Кримінально-виконавчі засади функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2020. – С. 28.

концепцій її реформування (розвитку); розроблення механізму захисту прав засуджених і ув'язнених, шляхом впровадження як позитивного національного досвіду, так і міжнародних стандартів та механізмів; розвиток засад диференціації та індивідуалізації виконання різних видів покарань і пробації; моніторинг та розвиток засад державно-приватного партнерства в пенітенціарній сфері.

Складність реформування науки кримінально-виконавчого права в процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері зумовлена важливістю й специфікою теоретичних і практичних завдань, що стоять перед юридичною наукою в кримінально-виконавчій сфері у процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері; комплексним характером самої науки кримінально-виконавчого права, що вимагає від дослідника знання значної кількості самостійних дисциплін, у тому числі неюридичних та розмаїттям методів кримінально-виконавчих досліджень, які залучаються з підключенням інших галузей права та інших наук, зокрема історії, політології, соціології, логіки, психології, педагогіки тощо.

АНОТАЦІЯ

Європейський вибір України, забезпечений отриманням 23 червня 2022 року реального статусу країни-кандидата, відкрив для неї нові перспективи співробітництва з розвиненими країнами континенту та надав можливості економічного розвитку і зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин.

У ході дослідження встановлено, що процес становлення та розвитку науки кримінально-виконавчого права, як нормативно-правової основи європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері невід'ємно пов'язаний з історією й розвитком вітчизняної кримінально-виконавчої системи та пенітенціарної науки в цілому, які із часів здобуття незалежності і до сьогодні зазнали низки прогресивних змін у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, таких як: концептуалізація кримінально-виконавчих засад функціонування кримінально-виконавчої системи України шляхом прийняття та реалізації кожні 5 років відповідних концепцій її реформування (розвитку); розроблення механізму захисту прав засуджених і ув'язнених, шляхом впровадження як позитивного національного досвіду, так і міжнародних стандартів та механізмів; розвиток засад диференціації та індивідуалізації виконання різних видів покарань і пробації; моніторинг та розвиток засад державно-приватного партнерства в пенітенціарній сфері.

Для України європейська інтеграція в пенітенціарній сфері – це не формальна зміна назв, а шлях реформування та модернізації як науки кримінально-виконавчого права, так і діючого законодавства, яке повинно відповідати міжнародним стандартам поведіння з ув'язненими і засудженими, забезпечувати подолання технологічної відсталості їхнього утримання в містах несвободи, бути спрямованим на залучення іноземних інвестицій і реалізацію новітніх технологій, підготовки кадрів нової генерації та їх соціальну захищеність.

Дослідження концептуальних засад реформування сучасної науки кримінально-виконавчого права, як нормативно-правової основи європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері ґрунтується на системному підході, який дає можливість розглядати науку кримінально-виконавчого права України як цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів та закономірностей у процесі виконання та відбування кримінальних покарань та пробачії.

Складність реформування науки кримінально-виконавчого права в процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері зумовлена важливістю й специфікою теоретичних і практичних завдань, що стоять перед юридичною наукою в кримінально-виконавчій сфері у процесі європейської інтеграції України в пенітенціарній сфері; комплексним характером самої науки кримінально-виконавчого права, що вимагає від дослідника знання значної кількості самостійних дисциплін, у тому числі неюридичних та розмаїттям методів кримінально-виконавчих досліджень, які залучаються з підключенням інших галузей права та інших наук, зокрема історії, політології, соціології, логіки, психології, педагогіки тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бадира В. А. Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі, як мета покарання : дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2006.

2. Бараш Є. Ю. Організаційно-правові засади діяльності установ виконання покарань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2006. 189 с.

3. Богатирьов І. Г. Кримінально-виконавче право України : підручник. Київ : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 352 с.

4. Богатирьов І. Г. Кримінальні покарання, не пов'язані з позбавленням волі (теорія і практика їх виконання кримінально-виконавчою інспекцією) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2006. 500 С.

5. Богатирьов І. Національна програма трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України: проект. *Юридичний вісник України*. 2020. № 3 (1280). С. 11.

6. Богатирьов І. Г., Богатирьова О. І. Державна кримінально-виконавча служба України (історія та сучасність). Дніпропетровськ : ПП «Ліра ЛТД», 2007. 352 с.

7. Богатирьов І. Г., Лісіцков О. В. Кримінально-виконавче право України : підручник. Київ : Дакор, 2014. 376 с.

8. Богатирьов І. Г., Щербина О. В. Режим у виправних колоніях Державної пенітенціарної служби України (теорія і практика) : монографія. Київ : Дакор, 2015. 164 с.

9. Богатирьов І. Г., Пузирьов М. С., Шкута О. О. Доктрина пенітенціарного права України : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2017. 236 с.

10. Богатирьова О. І. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2013. 368 с.

11. Василенко К. І. Соціально-виховна робота в системі основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених у виправних колоніях України середнього рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 229 с.

12. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : навч. посіб. / за ред. проф. А. Х. Степанюка. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с.

13. Гречанюк С. К. Організаційно-правові засади взаємодії кримінально-виконавчих установ з державними органами та недержавними організаціями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2006. 253 с.

14. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції: постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2016 р. № 343. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/343-2016-п> (дата звернення: 03.03.2019).

15. Жолтані М. І. Релігійна організація як учасник кримінально-виконавчих правовідносин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро, 2018. 298 с.

16. Зливко С. В., Гречанюк С. К., Мулявка Д. Г. Функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України в сучасних умовах : монографія. Чернігів : РВВ Чернігівського юридичного коледжу ДДУПВП, 2011. 162 с.

17. Карелін В. В. Правове регулювання застосування заходів заохочення та заходів стягнень у процесі відбування покарання у виді

позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2014. 20 с.

18. Козлов П. П., Нікітін Ю. В., Стрелков Л. О. Режим виконання кримінальних покарань : монографія. Київ : КНТ, 2008. 272 с.

19. Коломієць Н. В. Заохочення у кримінально-виконавчому праві: теоретичні засади та практика застосування : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 475 с.

20. Конопельський В. Я. Кримінально-виконавчі засади диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2015. 36 с.

21. Конопельський В. Я. Щодо змісту сучасної кримінально-виконавчої політики : *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 4. С. 81–85. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pursh_2013_4_30.

22. Кревсун О. М. Прогресивна система виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2016. 18 с.

23. Кримінально-виконавче право : навч. посіб. / В. А. Бадира та ін. ; за ред. Т. А. Денисової. Київ : Істина, 2008. 400 с.

24. Кримінально-виконавче право України. *Загальна та Особлива частини* : навч. посіб. / О. М. Джужа та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 448 с.

25. Кримінально-виконавче право України. *Загальна та особлива частини* : підручник / О. М. Литвинов та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Литвинова та д-ра юрид. наук, проф. А. Х. Степанюка. Київ : Дакор, 2015. 632 с.

26. Кримінально-виконавче право України : підручник / В. М. Трубников та ін. ; за заг. ред. В. М. Трубникова. Харків : Право, 2001. 384 с.

27. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3–4. С. 21.

28. Колб І. О. Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні: теоретичні, правові та практичні засади : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 475 с.

29. Кубрак Р. М. Кримінально-виконавча характеристика засуджених з психічними відхиленнями до позбавлення волі на певний строк : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро, 2018. 303 с.

30. Ліховіцький Я. О. Криминологічні засади запобігання злочинам, що вчиняються персоналом Державної кримінально-

виконавчої служби України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 620 с.

31. Новосад Ю. О. Кримінально-виконавчі засади участі прокуратури України у сфері виконання покарань : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 503 с.

32. Михалко І. С. Забезпечення принципу раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки засуджених : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2012. 20 с.

33. Олефір Л. І. Кримінально-виконавчі засади застосування пробації в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 209 с.

34. Остапко К. С. Правова регламентація виконання покарання у виді позбавлення волі у виправних колоніях мінімального рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 195 с.

35. Павлов В. Г. Кримінально-виконавчі засади забезпечення персоналом Державної пенітенціарної служби України виконання покарань у виді позбавлення волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 230 с.

36. Питання Міністерства юстиції : розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 р. № 697-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/697-2016-%D1%80> (дата звернення: 02.05.2019).

37. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23 червня 2003 р. № 2713-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 30. С. 409.

38. Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2016 р. № 348. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/348-2016-%D0%BF> (дата звернення: 03.03.2019).

39. Пузирьов М. С. Диференціація та індивідуалізація виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2012. 252 с.

40. Пузирьов М. С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2018. 514 с.

41. Резніченко Г. С. Особливості виконання (відбування) покарання у виді позбавлення волі стосовно засуджених жінок, які є вагітними або мають малолітніх дітей : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2008. 194 с.

42. Рудник Т. В. Реалізація принципу гуманізму при виконанні та відбуванні покарання у виді позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2010. 20 с.

43. Степанюк А. Ф. Исполнение наказаний: теория и практика, возможности и действительность. *Проблемы законности*. 1995. Вып. 30. С. 136–144.

44. Степанюк А. Ф. Структурно-функциональная характеристика деятельности по исполнению наказаний. *Проблемы законности*. 1996. Вып. 31. С. 137–145.

45. Степанюк А. Х. Актуальні проблеми виконання покарань (сутність та принципи кримінально-виконавчої діяльності : теоретико-правове дослідження) : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право». Харків, 2002. 393 с.

46. Стулов О. О. Реалізація принципу законності при виконанні та відбуванні покарання у виді позбавлення волі на певний строк : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2011. 20 с.

47. Таволжанський О. В. Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2014. 20 с.

48. Теоретико-прикладні засади функціонування кримінально-виконавчої системи України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Шкута Олег Олегович ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. – Ірпінь, 2018. – 482 с.

49. Турчина О. С. Громадський вплив як один з основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 16 с.

50. Устюжанінова О.Т. Кримінально-виконавчі засади функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2020. 243 с.

51. Устюжанінова О. Т., Шкута О.О. Державна кримінально-виконавча служба України: теорія і практика : монографія /– Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 216 с.

52. Шкута О. О. Виправлення та ресоціалізація засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпропетровськ, 2011. 237 с.

53. Шкута О. О. Пенітенціарна система України: теоретико-прикладна модель: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 366 с.

54. Штанько И. В. Пенитенциарная система Украины: состояние, проблемы реформирования, пути совершенствования. *Новая концепция пенитенциарной системы* : материалы Междунар. семинара рук. работников уголов.-исполн. системы. (Киев, 24–25 ноября 1994 г.) / под ред. И. В. Штанько, В. А. Левочкина. Киев : РИО КИВД при УАВЛ, 1995. С. 8.

55. Хуторна С. В. Загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених до позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2012. 20 с.

56. Царюк С. В. Кримінально-виконавча характеристика засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях максимального рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпропетровськ, 2009. 230 с.

57. Ющик О. І. Теоретичні проблеми законодавчого процесу : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія і історія права і держави; історія вчень про державу і право». Київ, 2005. 45 с.

58. Яковець І. С. Первинна класифікація засуджених до позбавлення волі та їх розподіл в установи виконання покарань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2006. 199 с.

59. Яковець І. С. Умовно-дострокове звільнення та заміна невідбутої частини покарання більш м'яким : монографія. РРІ, 2012. 212 с.

60. Яцишин М. М. Наукова інтерпретація сучасного кримінально-виконавчого процесу України (історіографія проблеми). Юриспруденція : теорія і практика. Наук.-практ. журн. Громад. орг. «Центр правових досліджень Фурси». Київ, 2009. № 10 (60). С. 10–15.

Information about the author:

Shkuta Oleh Olehovych,

Doctor of Science in Law, Professor,

Head of the Department of Professional and Special Disciplines
of Kherson Faculty, Odessa State University of Internal Affairs

1, Uspenska str., Odesa, 65000 Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0003-0395-5710>